ĐURO SUDETA

MOLITVE

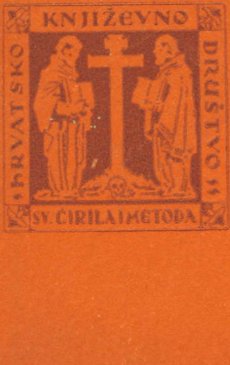
KNJIŽEVNO
HRVATSKO
DRUŠTVO
SV. ĆIRILA I METODA

8165

MOLITVE

KOJE JE ČEMERNI GREŠNIK
ĐURO SUDETA
SPJEVAO
A PROBRAO NA SLAVU BOGA
I
KORIST
HRVATSKOGA NARODA
PETAR KREŠIĆ

GODINE GOSPODNJE
1966.
IZDALO IH JE
HRVATSKO KJIŽEVNO DRUŠTVO
Sv. ĆIRILA I METODA
U ZAGREBU

Tisak: „Tipografija“ Đakovo 1966.

MOLITVA

(I A. M.)

»Oče naš, Oče naš ! . . .«

Teška i troma zvona. Zavjese crne i duge, miris srebrna cvijeća, kandila, očenaši! Trome jesenske ulice, kasna decembarska sela! . . . Zvonici nedogledni, svi. Tiha i žuta magla! Nebo i oblaci i Oni ! . . .

— Oči njegove ko dvije neriješene tajne — zaklopile se zauvijek. — Ruke njegove: dva ljiljana cvijeta, ili hladna i mirna jesenja kiša. Lice njegovo oštar potez, koji djeluje ko pogled oca, kad u očaju ostavlja djecu i kreće na tuđ i nepoznat put.

— Kuda si pošao, oče naš ? . . .

— Zašto nas ostavljaš?

— Zašto?

I

»Ti koji jesi, Ti koji jesi ! . . .«

— Što te boli, oče, pod ovim hladnim nebom ?

A mi ?

Mi osjećamo strah dalekih ledenih polova. Zar će nas uništiti? Mi maleni i bijedni —

o mi, djeca Tvoja. Zašto nas ostavljaš u ove decembraske dane, kad je duša prazna ko čaša, a oči umorne, hod nam je grbav i slab, pogled nam rad, glad molitva, a plač pjesma?

— Zašto su Ti oči hladne, ko ugasle svijeće? Oh, lice Tvoje žuti, ispisani pergamen!

— Što Te je boljelo, Ti koji jesi, Ti koji jesi?

Zašto nam nisi rekao još jednu riječ?

— Još jednu riječ ! . . .

II

»Na nebu si ! . . .«

— Monotono tuku četvrti tužne naše katedrale. Od zida u zid jecaj, od kuće do kuće glas: Mrtav je On — veliki vođa naš — naš kralj je mrtav . . . Kraj odra njegova: cvijeće, cvijeće, očaj i molitve, kraj odra njegova mir — i mi. Nemojmo ga buditi — umoran je — On, knez naš. O, nemojte mu ogorčavati zadnji njegov hladni pozdrav. Nemojte ga dirati! On je sretan — — Monotono tuku ure, s neba kapaju žute ljubomorne zvijezde i plaču...

— Zašto svake noći plaču naše zvijezde? — Zašto su nam srca duboka, a misli prazne? Pustite neka sniva tihi i sveti san.

— Al čujte !

Od kuće do kuće prolazi decembar i dijeli crne i žute zastave . . .

—Zašto ih je baš nama donio?

III

»Sveti se ime Tvoje, sveti se ime Tvoje ! . . .«

— Oh, jesi li napokon usnuo, veliki mučeniče naš, naše zemlje, naših rijeka, našeg mora? Nije li Ti ova zemlja hladna? Ne boli Te duša u samoći nadgrobnog humka slušati očajnu pjesmu posmrtnih čempresa? Nije li Te strah, Oče, da ovako slabi i maleni ne klonemo i zalutamo — da na koncu postanemo plijen zvijerke, što na svakom koraku vreba na nas? Ne osjećaš li se osamljen ondje, daleko od djece svoje — u našem mrtvom gradu? Ne čuješ li, kako nad Tobom gore u oblacima jecaju ojađene majke, plače naš drevni i prirođeni mol? Zar Ti se duša ne kida na pomisao, da tonemo i propadamo? . . .

— Ne! — Ti šutiš i gledaš nas s tužno ohlađenim očima. Ruke su Ti ko dva svijetla uskličnika. Usta su Tvoja izvor, što je davno protekao . . .

— Hoće li tako dugo?

IV

»Dođi kraljevstvo Tvoje . . .«

— »Oče naš, Oče naš ! . . .« Ti, što nikad nisi klonuo na teškom i tromom putu svojeg patničkog života — Ti, što si vječno za nas bio; jest — Ti kralju naš — nisi nas ostavio

— ne! ... Mi te osjećamo na svakom svojem koraku, mi Te osjećamo u radu i molitvi — mi Te osjećamo danju i noću. Ti si za nas sadašnjost i budućnost — Ti si Onaj, koji nam je dao sebe u dobroti dobrog Nazarenca ...

— Ne, nije još mrtvo evanđelje naših tužnih ulica — ne, ono živi sveto i drago, ko uspomena na Tebe ...

— »Oče naš, Oče naš!« ...

ZA TOBOM

Evo me.
Nisam prvi.
Znadem, da je mnogo trebalo krvi
za to da se prolije.

Bože!
Znadem, da je mnogi za Tobom pošao,
drhtavom nogom da zapreke smrvi.
A mnoge su brvi
i svaka u svoju zamku vodi.

Pa neka,
i ako padnem,
posrnem, obolim,
i reknu mi, da mi nema lijeka.
Neka!
Bar ću znati, da ta brv —
i rijeka
k Tebi vode.

OČE, BOŽE

Oče, Bože, Ti tek jesi,
sve je ovo sjena, grijeh,
ovdje il' je plač ili smijeh,
Oče, Bože, Ti nam sve si.

Grijehe naše uzmi k sebi,
naše suze Tebi neka
pred oltarom cijelog vijeka
svijete — da nas progno ne bi.

Slava, Bože, slava Tebi,
mi smo ovdje pjesma jedna,
mi smo jedna rulja bijedna
što za grijehe dala sve bi...

Oče, naše bijedne oči
gore kao žižak Tebi.
Grijehe naše uzmi k sebi,
da nas, zbog njih progno ne bi!

HOSANA

Hosana!
Hosana! Hosana!

Na nebu, na zemlji,
u travi!
U bijeloj ritmici jutra,
u kolanju srebrnih rijeka,
u polju,
u zori,
u zraku,
hosana, hosana, hosana!

I vjetar, i žito, i grane,
ševa, klinčaci, vrela,
drumovi, šume, fontane
i pjesme, i boli, i rane:
Hosana!
Hosana! Hosana!

Jer ljeto je, eto, došlo,
ljeto, o Božje ljeto.
Sad anđeli jabuke nose
milujući jagode zrele,
njišući žita što prose,
da u njima počine Sveto...
I sve je u ekstazi eto,
oh, ljeto,
ljeto, ljeto!

Gle srebro sa oblaka skrita
teče i napaja zemlju —
u veliko Božje srce
gdje sanjaju sazrela žita,
a ono nekud sve dublje
odilazi smiješeć se lako,
tek plodovi ostaju zreli
pa od dana u dan se tako
gibaju, gibaju,
zibaju.

Hosana!
Hosana! Hosana!
Na nebu, na zemlji,
u travi,
u bijeloj ritmici jutra,
u kolanju srebrnih rijeka,
u polju,
u zori,
u zraku.

Hosana, hosana, hosana!
Na nebu, na zemlji,
u travi,
u bijeloj ritmici jutra,
u kolanju srebrnih rijeka,
u polju,
u zori,
u zraku.
Hosana, hosana, hosana!

UTJEHA

Kako da Te zovem — Marijo, il Majko,
Kraljice, il Zvijezdo, Nada ili Tuga?
Danas su mi dobrog pokopali druga —
Kako da Te zovem —
Marijo, il Gospo?

O znadeš li, Majko, što je bol i tuga —
Kad je mladost pusta i kad nikog nema,
molba to jedina je danas nesretnog bohema...
O, znadeš li, znadeš,
što je bol i tuga?

Kako da Te zovem? Da plačem, da molim,
il prokunem udes, udes bon i zao,
udes onog, koji meni ga je dao —
Kako da Te zovem —
da plačem, da molim?

Ne znam, ne znam, Gospo, ta Ti bolje znadeš,
znadeš, što je mladost, znadeš, što su boli —
oh, Marijo, majko, moje srce voli
il je ne znam, ne znam,
ta Ti bolje znadeš.

NA ISPOVIJED

Jutros sam prošao ulicom
bez druga, bez majke — sam.
Ranjen. U srcu sa sulicom
s nešto boli, što dobro je znam.

Jutros sam prezreo sram,
i stid, i poruge klete,
jer sam bio sam
ko mrtvo na nosiljci dijete.

Jutros sam morao gol
pred ljudima, djecom, ženama,
okružen crnim sjenama,
proći svezanih ranjenih nogu.

Jutros sam dušu jednu
oteo svijetu — i čednu
opet je donio Bogu!

SVIBANJ

Marijo, Majko, svibanj je blizu,
Ljiljani bijeli radošću cvatu,
Putevi šute. Ptice u jatu
sjedaju na tu sanjivu nizu —
svibanj je blizu.

Kandila gore. Crkve se bude,
radost im dječja prožela stijene,
s posmijehom davnim gledaju mene,
al oči moje turobno blude —
crkve se bude.

Osjećam, Majko, da nisam dijete,
što vijenac je Tebi nekada plelo
sklopljenih ruku, pobožno vrelo
s očima, što ko zvijezde svijete —
ja nijesam dijete.
Al osjećam kao da svibanj je blizu
kad čežnje ko bijeli ljijani cvatu,
miruju duše . . . Gle, već u jatu
putuju ptice u ovu nizu —
svibanj je blizu,
svibanj je blizu.

UZDIGOSMO RUKE BLIJEDE

Uzdigosmo ruke blijede.
Noć se šulja . . . Ko jarboli
oblaci se na nas ruše.
Oslobodi !
Oslobodi !

Ne daj, da nam budu duše
same i ko očaj prazne.
Ti nas vodi.

Bože !
Neka umru tijela naša.
U tišinu.
U samoću.

TVOJE NOĆI

Tvoje su noći utjeha,
koje po ranama škrope;
Tvoje su noći dubine,
gdje trudne prestaju stope.

Tvoje su noći vrhovi
do kojih se čovjek ne pope;
Tvoje su noći bezdna
pred kojima miso se prope.

Tvoje su noći vječnosti,
u kojima boli se tope —
o, daj da se i moje oči
u njima jednom sklope . . .

POSLIJE PRIČESTI

Danas — oh, danas ću i ja
kao i svi ljudi i djeca —
u ekstazi psalmodija
da žarko se Bogu molim.

Danas — oh, danas ću i ja
usnuti smiren u noći
i ruka će nečija, tija,
da moje ugasne oči.

Danas — oh, danas ću i ja
za sve sirote moliti,
za sve uboge patiti;
danas — oh, danas ću i ja
opet međ' ljude se vratiti
i voliti, voliti,
voliti !

AVE MARIA!

O, zaspite me, prekrijte me svega;
blagoslov Njen i na me neka se prospe,
kad sjajna među vas s onog siđe brijega,
— žito,
o travo,
djeco naše Gospe !
O, zaspite me, prekrijte me svega !

Ruka je moja umorna i trudna,
da k Njoj se digne. Ja ne mogu više.
Ne mogu — bol je moja uzaludna,
ja ćutim, kako nekuda sve više
ruka je moja umorna i trudna.

A što ja mogu? Što sam — čovjek dao ?
Da mi je Ljubav silna kao more ?
O, da sam sunce, da bih vječno sjao,
o, da sam cvijet s vrha Karmel gore.
A šta ja mogu, što sam čovjek dao ?

Dadoh li himne sjajnije i veće
od cvrčka u tu večer uznesenu !?
Il' slike ljepše, nego što je veče,
kad zlatna polja Pozdravljenja prenu !?
Dadoh li himne sjajnije i veće?

O, što su zvuci velikog Šopena,
o što su slike slavnog Rafaela
spram jednog samo, samo jednog trena,
kad pozdrav Gospi šalju žita zrela ? !
O, što su zvuci velikog Šopena ?

I što je naše, ovo naše Lijepo?
Ushit rad kojeg pljeskamo ko djeca ?
Jecaj u ptica što slušamo slijepo
ne ćuteć kroza nj glas Asiškog sveca.
O, što je naše, ovo naše Lijepo ?

Čuj ! Negdje sjetno odbijaju zvona,
ljiljani zlatnim zvončićima truse.
A ja ?
        O stid me; evo ide Ona !
O kud ću, kud ću ? . . . Sakrijte me u se.
Ne mru li sjetno povečernja zvona ?

O, primite me, prekrijte me, braćo !
Neka me uz vas Njena Milost pospe,
kad kraj vas prođe sjajna s onog brijega
— žito,
        o travo,
                djeco naše Gospe !
O, primite me, prekrijte me — svega !

MOLITVA

Evo me !
Pred oltar Tvoj,
o Majko mojih boli i čeznuća !

Ko dijete,
s dva, dva,
s dva cvijeta,
sa vedrim čelom
i poljupcem ljeta,
iz šuma, polja, dolova i lugova,
sa onih strana,
gdje svaka grana
Tebe slavi.

Zakićeno, ovjenčano,
opojeno zrelim klasovima
Tebi da se pomoli i darove da:
— Dušu čistu ko cvijet,
srce, što ljubav sažiže,
uzdah mio i svet
i cvjetova pet:
Ljubav, ufanje,
vjeru, uzdanje,
— nadu.

O, primi ih, Majko, sa cvjetnih poljana,
sa plodnih njiva i sjenatih šuma,
sa svakog kuta i svakog huma
mojega srca . . .

Jer čujem, gdje preda mnom plodovi pucaju,
žita se truse, zvončići kucaju:
»Zdravo, Marijo, milosti puna,«
a ja ?
Zavidan, za njima, rastužen hodim
plačuć' sudbinu, što nisam cvijet
da zajedno s njima mogu umrijeti
za pogled Tvoj mio, blagi i sveti,
za pogled Tvoj mio, blagi, sveti.

*

I sada sam tu
i dušu Ti svu
razotkrio molitvom evo,
pa primi bar nju,
što ljubavlju svijeti,
kad za te ne mogu umrijeti.

PRIKAZANJE

Ušutjele su stijene suncem polite
i soba.
Modre stvari nemirnog sna.

Tiho dršću dvije tople zavjese.
Nasred sobe
prolite
neke boje bolećive, žute,
mole mir i jutra radost ćute.

Ni sam ne znam kako,
dižem
dvije ruke ko dva bijela cvijeta
i molim.

I dok jutrom mlado sunce ... ide
noćni umor.
Ja nesvjesno ćutim ruke, što me tješe
i dižu
u dane, koji paralelno sa mnom stižu.

I sve više
gledam, gdje se uspinju
ko plavi oblaci tamjana.
I sad samo čekam dan
i ljubomorno tištim srce —
šutim
i tražim mjesto, gdje ću s Njime biti sam:
da mu ga dam !

JA MOLIM TI SE

Ja molim Ti se,
dobra Gospo Marijo,
za suton mojih blijedih obraza
i ono malo, nezaštićeno srce,
u kojemu svake noći tinja po modri žižak
za malog Isusa
i moju staru majku.

Molim Ti se,
molim Ti se, Marijo,
za one moje male, bijele ruke,
koje sam zaboravio u jednom vrtu
među jorgovanom, bijelim ružama.
Za onu ruku, koja me je vodila
u šumu iza naše kućice,
da gledam tajnu, kad se gase boje
i mir se diže do pred prijesto Gospodnji...
Za one kose, koje je tako voljela
ona mala, blijeda susjedica
s plavim očima —
i onaj glas, što je zvonio
ko zvonce vrtom našim širokim.
Molim Ti se,
molim Ti se, dobra Gospo Marijo,
za onog malog seoskog dječačića,
koji je ostao nekoliko godina iza mene —
u našoj kući iza šume; s pticama
i suncem preko rodnih ograda —
u livadama, poljima i šumama

kraj onog hrasta, gdje je ptice tražio,
kod one rijeke, gdje je često sanjao...
za onog malog, veselog dječačića,
za kojeg mi rekoše:
da je sjećanje na djetinjstvo.

Za one moje male prijatelje
i ono Podne, kad smo sa zvonika
uhodili za pticama i oblacima —
kud je put u nebo...

Za onaj stari bor kraj kuće
i sjenicu pokraj njega.
Za sve, za sve: —

Za sijedog crkvenjaka
i za onog starog, dobrog gospodina,
koji nas je učio prekrstiti se,

Za prvu suzu,
bol
i patnju,
i za onog malog Židova
s kojim sam jutros ministrirao
i nosio Ti cvjetove
s dubrava i šuma.

Za onu malu sušičavu susjedicu,
koju smo oba volili
i zajedno se za nju Tebi
molili.

I za one ljude,
crne trgovce,
koji me odvedoše daleko od Mene
i načiniše, da budem velik i žalostan,
koji htjedoše, da zaboravim...

Zato Ti se molim,
dobra Gospo Marijo,
za suton mojih blijedih obraza
i ove tužne zamišljene oči;
molim Ti se,
jer ih ne mogu zaboraviti . . .

Kad se vratim sa dalekih lutanja
umoran i bolan u tu kuću našu,
na vratima me čeka mali bratac — Ja,
na prozorima brižna ruka majčina,
za baštom bijeli kao staklo cvjetovi
i golub stari na visokom krovu: . . .
ja znam, da još u vrtu stoji dunja pognuta
i izvor-voda pod njom čudesna,
u kojoj na dnu stoji crkva bijela,
a u njoj oltar sav od zlata žežena —
i pred njom — Ona, što me stalno čeka . . .

I pitaju me tada grane zelene:
kud su ti oči, brate, uvele,
kud su ti, brate, lica umorna;
zar ti je duša bolna, sumorna,
zar ne znaš više našeg govora ?

U hladu našem izvor studeni,
na njem je majka čedo zibala,
zelen se grana tiho gibala
i zelen grana i izvor studeni.

Napij se, brate, vode s izvora,
u njemu ima sreće tražene
i ruža, što još nisu zgažene,
i mir daleki i mir žuđeni . . .

Odmori srce svoje umorno
u ovom bujnom hladu zelenom,
ne cvatu gorki dani s pelenom,
s gorkim pelenom, olovom pečali.

Kud su ti oči, brate, uvele,
kud su ti, brate, lica sumorna,
zar ti je duša bolna, umorna,
zar ne znaš više našeg govora ?

A mene srce boli, Marijo,
i ja bih plakao, gorko plakao . . .
Ja molim Ti se,
dobra Gospo Marijo,
zaštiti tugu mojih obraza,
i ovo malo, malo, tužno srce,
u kojemu svake noći dogara modri žižak
za malog Isusa
i moju staru majku.

Podaj,
da kroz ove verzove
zirnem natrag na proljetne puteve svoje,
na kućice i lađice,
koje se mirno njišu
na dlanu malog jezera
sa suncem na dnu :
dopusti, da se opet sastanem
sa onim malim, veselim dječačićem,
kojega kroz molitvu
vodiš Ti za ručicu,
a za kojeg mi rekoše:
da je sjećanje na djetinjstvo.
Ja molim Ti se,
Dobra Gospo Marijo !

PJESMA MARIJI

— Ja sam obolio teško, Marijo, Majko moja,
i ne znam, da li će ikada bolovi moji proći.
Mnogo je bilo dana, mnogo je bilo noći
što čekah, da me opet molitva ozdravi Tvoja.

I nisi — nisi došla u odaje moje mrtve,
da čudo na meni stvoriš sa moći dobroga Sina,
s riječi Onog, što stvori iz vode žarka vina,
sa strahom nevine djece, s krvi Božanske žrtve.

Nikoga nije bilo, da nada mnom svijeće pali
i moli za srce moje, za dušu, što nevina vene.
Nikoga, majko, ne bješe — osim smrti i mene,
svi su me prezreli tada, što uvijek su laskat mi znali.

— Umoran, nijem i strven ko ratnik s krvava boja
vraćam se natrag k Tebi: pred vrata samotnog grada.
Dok sve se oko mene ruši, Ti si tek jedina nada.
Znadem —
Ti me tek prezreti ne ćeš,
Marijo,
Majko moja!

U JESEN

Bože, Ti što obilažiš sada
poljima, šumama, cestama,
dolima, gorama, klancima
i daješ, da cvijeće vene,
da lišće samo pada —
— svuci, svuci i s mene
ovo odijelo griješno,
kao što s jasena lišće . . .
i daj, da i moja noga
cestama pokore krene,
daj, da i moje srce
u Tebi za navijek se prene —
Amen.

ZNAM

Znam, da mi ništa nova donijeti ne će
sutrašnji dan. Sve stare rane.
Ista lutanja kroz ceste razrovane
i iste boli, možda malo veće!

Znam već napamet, dobro, kud mi valja ići.
Jednaka vraćanja, obnavljanje vječno:
ukočeno ko korito staro riječno,
kojem su virovi sad dublji, sad plići!

Sad ova lica blijeda i ulice i kuće,
jeseni sa burama i proljeća bijela,
ne će balzam dati mi utjehu tijela —
ono bit će isto danas ko i juče.

Znam, da mi ništa nova donijet ne će
ni dan ni noć. Ništa i ne želim . . .
Oh, ništa, do li Bože, sa uzdanjem cijelim:
blagu, dobru smrt u toplo jedno veče! . . .

SMIRENJE

Kad se sve smiri
i stvari pomru u suton,
kad ptice ko mrtve ušute
i topli, daleki uton
umorno sunce nađe — i utone:
— onda
prilazim i ja k Tebi
prezrev sva zvona i sutone,
od kojih mi duša se snebi,
od kojih me srce boli
i ono je opet dobro,
ono se Tebi moli!

I mislim,
sav svijet je moj:
sve cvijeće, jutra, oblaci,
sve tajne i sve čežnje,
i mislim,
sav svijet i ljubav svu
da imam tu,
jer Ti si tu
— u srcu!

I nitko ne pojmi osim Tebe
koliko mi donosiš radost
i otkuda meni vječno
svježina, polet i ta moja mladost!
Jer nitko ne zna, da sve je:
svi sutoni moji i aleje,

sve boli, i sve rane,
sve nade moje pokopane,
sve, ah, sve
u Tebi da su sadržane !

A kad bi i znali
i kad bi htjeli,
nikad mi ne bi
srce umiriti mogli,
a niti će moći
onako sretno — ko što se može
smiriti u Tebi,
o, Bože !

HTIO SAM

Htio sam da budem
ko hijena zao,
da se sa mnom ljudi
jedan drugom prijete,
a u nastojanju
ko očajnik ludi
ja sam opet, jao,
bio samo dijete -

Htio sam da budem
grub, bez milosrđa:
kroz krvave leši
da do sreće dođem,
dok u nastojanju
sebi zadah boli,
za druge tek bijah
dijete što se smiješi !

Htio sam da budem,
kô i drugi što su:
da na oltar briga
stavim srce svoje,
a ono je bilo
tek pjesama knjiga —
a ono je bilo:
dječije — i Tvoje !

TVOJA VOLJA

Tvoja ruka moje ravna sne
kad im srebro s mjesečevih prela
prosipa se preko gorskih vrela
i kad tone u bezdane zle...

Sve, što imam, što je davno htjela
moja duša — i to Tvoje je!
Milost Tvoja i dobrota — sve
od iskona u se je preplela!

I ja nit sam te dobrote Tvoje,
i ja zrnce Tvojeg zdanja volje,
a što mogu slabe ruke moje?

Činit isto: — rad šta poslan dolje
ptjeva ptić, kad povečernje boje
mru ko duše ljudi dobre volje...

IZAŠLI SVI SU

Izašli svi su
i svi su sretni,
osto je prazan hram...

A ja cvijeća nemam,
a ja darova nemam,
što ću da ja ti dam?!

Tu sam — sam ja:
srce — moj bratac
i sestrica mala duša...

O, reci samo:
što hoćeš, što želiš,
nas troje te pokorno sluša!

MIR

Mir,
da je vječni mir,
da ljudi manje govore,
da manje buče ulice
i gradovi, i sela,
da poumiru napori,
i brige, strepnje za svoj ja,
da čovjek na čas jedan bar
zaboravi i na sebe.
O, tad bi, tad bi veliki
kroz mir, što vlada svemirom
i kreće tajne svjetove
Tvoj glas oćutili i korake
kako tiho prolaziš,
kako tiho dolaziš
k nama, uz nas polaziš,
a mi te vječno tražimo
u buci, vječnom nemiru,
u knjigama, u svemiru,
i sumnjom dušu pojimo
i kajemo se, bojimo
da mir nas vječni obađe
zaglušeni bukama,
istrgani mukama:
Ima ga ? Nema ga ?

MOLITVA ZA MRTVOG MLADIĆA IZ DALJINE

Bože molitava,
Gospodine,
danas je umro jedan mladić
daleko negdje u svom rodnom selu !

Umro je — a ja još ni sad ne znam,
šta mi je — i šta mi je bio . . .
brat, otac, drug ili dragi —
sa mnom je plako, maštao i snio,
sa mnom je često tako nujan bio,
pa ipak ne znam, što smo si i jesmo,
i što sam ja, a što je on to htio ?

Kad sam tužna —
— ja se sjetim njega,
kad sam sretna
— ja se sjetim njega,
jednako mi sjećanje je bio,
jednako je duh moj o njem snio
dane i noći i ponoći sjetne.

Danas je umro . . .
Možda ga je zaboljelo srce ?
Možda mu je duša zaplakala ?
Ta zar smo mi krivi
zato, što smo živi !
Što smo se sreli, a za iste boli,
što smo se sreli, a da majka naša
ne bješe ista.

Što smo se sreli, a brat mi ne bješe.
Što smo se sreli, dragi mi ne bješe.
Što mi je bio ?

Dijete moje ?

Svejedno je, što je. Bio mi je više
no brat, i otac, i rođena majka,
i dragi, sestra, dijete najmilije —
— bio mi je, eto, bio mi je —
bio mi je mladić iz daljine,
za koga mogu da se molim Tebi.
To mi je bio, Bože molitava.

Slušaj me stoga — — —
za tuđinca molim,
molim za onog, što mi ništ ne bješe.

MOJE JE TIJELO
(Molitva)

Moje je tijelo umorno
od bolova,
svijeta
i puta,
ono je tako malo,
krhko,
i slabo,
a java tako kruta !

Podaj mi, Bože, kućicu malu,
u polju,
gdje mir je
sveti —
na bijeli krevet leći:
odmoriti se,
zaboraviti —
ko dah umrijeti.

BOG

Tko san mi žuđen namiče
na vjeđe moje sumorne ?
Tko ima srca, milosti —
za grudi moje umorne ?

Što gore gradom svjetiljke
i ponoć njiše zvonima ?
Zar nebo rosi utjehom
po mojim snima bonima ?

Ne gore gradom svjetiljke,
nit ponoć bije zvonima,
već Ti mi ideš s poljupcem
u mojim snima bonima.

JUTARNJA ŠETNJA

Ispod grana
u sjenama,
jošte niže
gdje dragulje mjesec niže
u proljeća rana,

tihim hodom
proć ću danas,
da se molim —
tiho dobrog Boga molim
nad samotnom vodom:

za nju,
za vas
i za onu malu braću,
što uz žuti tihi krevet
u bolnici
plaču.

Da im ova
tiha noćca bude dobra,
da im sklopi tihe oči
i izljubi u samoći
usta puna snova.

UMORAN SAM

Umoran sam, umoran,
svi koraci se moji skršiše
Gospodine,
i duša moja, puna poleta,
u čvorovima tijela sapeta
već posrće, o Predobri !

O kad ću, kad ću snagom posljednjom
da razriješim se ovog umora,
da istrgnem se iz tih okova
i kao ptica poljem slobodnim
da zapjevam Ti: Vječna Gloria ? !

I hvalu vječnu da Ti prišapnem
sa srnom, nasred polja jutarnjeg ?

MIR MIRUJE

Mir miruju u daljini
hladne zvijezde . . .
Otajni se veo slio
iznad zemlje, lako, tio,
da se ne zna . . .
kako negdje u visini
hladne zvijezde
mir miruju
— i svojim nas hladnim svijetlom
tek dodiruju.

Da smo dobri,
da smo bolji,
da slutimo — kako svjesno
svoje misli, htijenja, čežnje
prepuštamo kao djeca
jednoj tajnoj
svetoj
Volji !

U VEČE

Kad se ophodi svrše,
i kada svaka ptica
u san se svije bez boli,
i kada izvor svaki
bude u krilu dolu —
tiho u moje ruke:
ko lađe u skrovite luke
spuštaju debla grane.
I vrh mojih ramena
kao da čujem tada:
kako mi blizu šume,
i kako brzo ko nada
ulaze žalosne u me
povjerljivo ko djeca,
i kao da čujem kako
ko nešto Jače i Veće
kroz srž im i srca teče:
velika, silna i moćna
ljubav Asiškog Sveca. —

IMA NETKO

Ima netko Veći
i moćniji i jači — — —
da svaki korak naš
čini se, ko da nije naš,
da svaki čin naš,
ko da nije začet u nama,
i naša Volja
kao da stoji pod nečijim, tuđim
autoritetom:

Koji daje, da je sve
obratno
i protivno
u nama,
izvan nas,
koji daje, da čovjek gleda,
kako mu i zadnje zdanje pada,
a opet da se nada . . .

Ima netko — moćniji i jači,
pod čijim autoritetom sva naša htijenja
postaju kao lutke
i naša volja — ko osuđeno roblje
šutke
sagiba šiju.

Ima nešto
vrh nas sviju!

VJERUJEM

Vjerujem u ono dijete,
koje je jučer nosilo kitu jaglaca,
i njegove oči, pune suza i sjete,
krvave nožice, jablan, što sjenu baca.

Ono ima tajnu radosti krotke
i vode svete, koja hladi i blaži.
Ja vjerujem u ono Dijete, koje
na križu umre, jer je prezrelo laži.

VJEČNA ŽRTVA

U polumrake sive ja sam znao
pred Tebe stati i gledati u Te —
to lice blijedo i te ruke žute,
Tvoj udes bijedan i Tvoj udes zao.

Ublažit htjedoh Tvoje boli krute,
što svijet ih Tebi za nagradu dao,
i tražih riječi, kojima bih pao
pred noge Tvoje i te boli ljute.

Al nisam mogo ni uzdaha smoći
nit suza poput tužne Magdalene:
gledahu mrtvo moje oči zdene.

A ti si zvao, zvao bez pomoći
daleko negdje s Golgote u noći,
ponovno opet umiruć rad mene.

K MENI SE SVRATI!

Ti, koji si sklopio cvijeću zlatne vlati,
utišao žubor potoka u vlaću
i šumor grana
i boli onih, što kroz dane pate,
smiluj se, siđi i k meni se svrati!

Ti, koji si sklopio cvijeću zlatne vlati,
utišao žubor potoka u vlaću,
da ptice sniju i da zvijezde gore,
u miru tihom spava sitna buba:
Smiluj se, Dobri, i k meni se svrati
i svojom tihom, nevidljivom rukom
zaklopi vječno ove oči moje!

MOLITVA

Daj mi, Bože, da zaboravim,
da su ovo ruke moje,
da su žute, prozirne i tanke
ko u jesen hvoje.
Da zaboravim,
da su nekad bile moje,
da su kidale, pustošile i harale
na zemlji bašte Tvoje —
— da zaboravim,
ko da nisu bile moje,
i da nikad nisu rasplakale
dobro srce Tvoje!

SUNČANO JUTRO

Daj mi, Gospodine,
čašu rose jutarnje,
ljepotu
cvijeća, na kom je titrajuć tekla:
da se pričestim,
da se očistim
od svake ljage nutarnje,
pa da zaklikćem ko ševa u zoru plavu,
što se diže u visine i tamo pjeva slavu
i čast
i diku
i spas stvorenju svakom,
koje se uzda u Gospodina!

OSTAVITE ME!

Ostavite me, vi, svi,
što stojite pokraj mene,
već ste mi se ko stakla usadili u mozak!

Odnesite te žute kutije
i čaše,
bočice pune medicine,
otvorite sve prozore,
da se sve prozrači,
da mi dođe miris mjesečine —
sijena iz daljine.

Pa me pustite,
da budem sam sa sobom,
sa svojim mislima,
da mislim — ili ne mislim —
svejedno:
samo da znam
da sam sâm!

Jer vi ne pojmite, kako je strašno
kroz godine vječito duge
nositi iste misli,
udisati iste mirise!

Ko četiri gvozdena malja
kad četiri zida stoje
i očajno pritištu mozak
i misli ko uvele hvoje.

Ostavite me, vi, svi,
da zaboravim,
da sam vječno trpio,
da zaboravim,
da sam vječno patio,
da zaboravim sve:
i vas
i ljude,
i sebe !

Da odem —
daleko da odem,
da izađem izvan sebe,
svog tijela,
svih granica . . .
i tiho — posve tiho,
da se smirim
ko jeka
u Bogu, koji me već davno čeka !

USKRSNUĆE

Što je to? Što drži u ravnoteži ovaj svijet, da se ne prevrne? Gle, nebo i zemlja idu ususret meni, a zatalasala se golema mora. Pod nogama mojim uleknula se brda. A zvona zvone ko nedjelja Cvjetnica . . . To u Jeruzalem ulazi On, kojega će okruniti kraljem svojim, pod noge njegove prostiru duše i dječju mu daruju nevinost. I evo čempresi saviše vrške svoje, nagnule se grane, a kuće, nebo, djeca pjevaju. Kuće, zvonca, tornjevi, ulice, tvornice i oblaci idu. U zraku stoje, kao vječno kandilo pred svetohraništem, jata lastavica, sjenica, galebova — u zraku kometi, zvijezde, svemirske struje, beskraj, mir . . . Hosana na visini, hosana, Bože naš ! Vijore crvene zastave, zvone zvona, podižu se ruke, a naklanjaju se glave. Sveti je muk. To polazi On, od jednog do drugoga i cjelove dijeli — cjelove dječije.

— Ali što ? Ja, ili On ? Komu sve ovo ? Zar Njemu ? Ne čeka li ovo sve i mene, da me uvede poput Njega u Novi Jeruzalem, po mekanim istočnim sagovima u bojama drevnih mozaika, šumoru visokih palama i mirisu strasnih lovorika ? Zar da moja noga stupi novom stazom u Njega . . . u vječni život ! Ta Hrista su već jednom uveli u Jeruzalem — i više ga ne će uvoditi. —Komu onda sve ovo? — Što je to ?

Gle, idu čete anđela, a nebo se prelijeva. Srebrne pjesme pršte, lepeću nevidljiva krila, vri mistična okolina, gore psalmi, bruje orgulje, šumore zvona, tornjevi se i tvornice ruše, u prahu trunu kuće — a na visini — ja — sasvim nalik Hristu — uskrsli čovjek. Poda mnom dolje u grobu leži moj drugi — ja. On je prije bio nada mnom, kao što sam ja sada nad njime. U prahu ršće straža — svećenici vijećaju, pokunjen šuti Kajfa, a Pilat pere ruke. A od mene na sve strane razilaze se apostoli — molitve moje. I duša drhti ... Što je to — ja ne znam, tek ćutim, kako me nestaje, nešto me uzdiže — i ja lebdim iznad zemlje, kuća, ljudi, oblaka, mora, gora, njiva, šuma — tik uz Boga — iznad svemira — ja uskrsli čovjek.

— A prije?

U grobu je ležalo tijelo moje i lagano su ga točili crvi. Ležao sam i slušao, kako se nad grobom mojim ređaju straže — mog griješnog — ja. Na lijesu bio je golemi kamen, a na njemu četiri pečata — ko četiri smrtna grijeha. U nekoje sam noći znao podići glavu, da čujem, ne miču li se oni gore.

— A tko da odvali toliki kamen i uskrsne — tko ! ?

Krvava je puzila rijeka u bit moju i noge stadoše otpadati od tijela. U tijelu mojem javiše se crvi, trulež, pepeo smrad. Tko da makne jednog od ovih? Tko da makne kamen vječnosti neumrle? Nada mnom, gore na nadgrobnoj ploči — sjedio je moj griješni ja. — A poslije popucao lijes i zadah ilovače prodre u bit mojih stanica. — Sjeti se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti! A noći su bile sve duže, ružnije, smradnije. I prve jesenje kiše uzeše prodirati u nutrinu groba mojega. Po zidovima stadoše proviri-vati lubanje mojih drugova — i šuplje žute oči. Daleki šum u korijenu nekoga stabla odnosio je nemoć moju na površinu šumeći po noći. I bit će da su to oni gore oćutili — jer podvostručiše straže. Otada se ređaju dvostruke straže, ali i dvostruke sumnje. U nadgrobni kamen užegoše još bezbroj pečata. I jednog dana prorovo krt do tijela moga bježeći pred suncem, i prvo proljetno sunce došuljalo se poput tata u mrtve moje grobničke odaje. Kroz cijele dane bdio sam i slušao, kako sa one strane struji u mene nešto novo, neobično. Sa protivnih stijena gledale su u čudu natrule lubanje. I nisam znao, što to znači. Tek lijes mi se pričinio nekako preuzak, pretijesan da ostanem i dalje u njemu. I prvi put sam okušao svoju snagu. Te noći prošao je netko iznad mojega groba. Stražari su bili mirni, ko smirene sumnje, a krt je neumorno radio. I ja sam stao sve budnije paziti. I pohodi su bili sve češći. Promatrao sam svoje zaprljane ruke skidajući sa tijela komade sagnjile ilovače, slušajući šum, što se valjao prema meni. I jedne noći došao je i opet netko nad grob i rekao ovo: Tko jede od tijela mojega i pije od krvi moje, živjet će do vijeka. I prvi put nakon toliko mrtvačkih godina osjetio sam užasnu žeđ i usta se moja počela sama otvarati, a ruke uzeše nervozno trgati komadiće natrulog ruha prinoseći ih k pohlepnim ustima.

— Vode! Vode!

U tijelu mojem zastrujaše mora i nebo i zemlja i puče ploča na dvoje. I opet zaredaše noći i sumnje mojih stražara. — Modro se nebo nadvilo nad rakom mojih dana. Iz tijela moga protjera novo stablo. Svake noći ćutio sam, kako me nešto prenosi na površinu. I jednog je dana došao On i sjeo u sjeni mojoj. Proljetno je nebo preplelo poput svile mlade, nježne grane. Na zemlji poput lišća ležali su u nemoći stražari — i moj mrtvi ja. I čuo se šum mojega lišća... Gospodine, nisam vrijedan da uđeš u sjenu duše moje, nego samo reci riječ, i ozdravit će sluga tvoj.

I gle, odvalio se kamen sam — stražari popadaše u prah, — a ja u visini iznad zemlje — ljudi, kuća, svemira, neba, oblaka — tik uz Boga — uskrsli čovjek.

Od tada idem ja vječno gore — i nikad mi kraja ne će biti. Ja sam uskrsnuo iz groba i vječnost je moja. U nebo teku moje ruke i primaju oblik svemirskih struja. Lagano idem tako i gasim žeđ — vječne žeđe — vječnoga života. Svi su planeti pod nogama mojim, u duši vječita harmonija njihova — iznad svega — i nad svime — ja — a nada mnom Bog ...

Oh, što je to, što je to? Što to zvoni u nebu, što se svija poput subotnjih zvona? Gle zapjenila su se mora, zavijorile zastave. Pod nogama mojim boštva, u prahu satrt Jeruzalem... Gore visoke palme, mirišu uskrsne svijeće, gore poludila zvona, a tornjevi u prah padaju, jer tuda prolazim ja, novi, uskrsli čovjek. A usne su moje tople, tople, ko mlado proljeće i stidne, ko oči djevojčice. I nosim ih nevine tako na prvi poljubac Kristu.

— I nema meni kraja, ja sam iznad svega, a iznad mene je Bog. Talasaju se mora, goleme vode šume — a iznad svega ide novo uskrsnuće — uskrsnuće čovjeka.

Za mene nema smrti,
za mene je život sve,
a iznad svega Bog!

Tko da razumije dušu — dubinu srca i vjere — tko da razumije čežnju sa spoznajom vječnoga života?

Tko?

Duša čežne za vječnošću!

NAPOMENA

I. — Ovaj izbor (ako ga je slobodno tako nazvati) nastao je spontano za vrijeme čitanja, u času, kada je čitaču bila potrebna MOLITVA. Stoga bi on želio, da i drugi, također potrebni molitve, nađu u toj knjizi ono zadovoljstvo, koje je on imao ne samo čitajući pjesme nego i prepisujući ih do kasne noći.

II. — Sigurno je, da naslov odgovara u cijelosti sadržaju izbora. Naslovna pak stranica želi povezati napore naših predaka, koji su običavali u takvom stilu svojim (često i sličnim) knjigama okititi naslovne stranice. Vremena, koja su potrebnija molitve više nego su možda — ikada bila koja druga, opravdavaju to i bez posebnog isticanja.

Đuro Sudeta u jednom svom listu sam sebe naziva „čemernim grešnikom“, pa je slobodno nadati se, da bi kao brat sv. Franje bio i sam zadovoljan ovakvom naslovnom stranicom. »Želio je biti primljen u Treći red sv. Franje. Želju mu je ispunio franjevac o. Ivan Franković. Da njegov finale bude što sličniji Kristu i sv. Franji, molio je da mu nakon smrti probiju ruke, noge i bok. Liječnik koprivničke bolnice dr. Ivo Vedriš ispunio mu je želju nekoliko sati nakon smrti.“*)

III. — Sve su pjesme uzete iz HIBZ-ova izdanja Pjesama I i II (Zagreb 1943.) te iz Proze I i II (Zagreb 1943.) Đure Sudete, koja je uredio Dr Mate Ujević.

Prva i zadnja pjesma (pjesme u prozi) uzete su iz knjige Proza II sa str. 47. — 49. odnosno 50. — 53. Pjesme od str. 5. do 26. uzete su iz knjige Pjesme I, a otisnute su istim redom kao i u spomenutoj knjizi. Također su istim redom uzete i ostale pjesme ovog izbora od str. 28. do str. 50. iz knjige Pjesme II.

---

*) Rudolf Josipović: Pjesnik bola — subrat sv. Ante (Đuro Sudeta), Glasnik sv. Antuna padovanskoga, god. IV — broj 2, 1965, str. 17.

Redoslijed nije bilo potrebno zbog sadržaja mijenjati, a prvi dio (pjesme na str. 5. do 26. ove knjige odnosno Pjesme I) nastao je u vremenu od 1919. do 1924. godine, dok su ostale pjesme nastale od 1925. godine do Sudetine smrti 30. travnja 1927. Kada su nastale pjesme u prozi Molitva (I A.M.) i Uskrsnuće nije bilo moguće utvrditi, ali bit će prije 1920., budući da su izašle u almanahu Zora-Luč za god. 1920./1921.

Lekturu ovog izdanja izvršio je hrvatski pjesnik Ante Jakšić.

INDEKS NASLOVA I PRVIH STIHOVA

(Naslovi su potcrtani, pa i u onom slučaju, kada su za naslov uzete prve riječi prvog stiha.)

Strana

Ave Maria — 17

Bog — 36
Bože molitava — 35
Bože, Ti što obilaziš sada — 27

Daj mi, Bože, da zaboravim — 47
Daj mi, Gospodine — 48
Danas, oh danas ću i ja — 16

Evo me. Nisam prvi — 7
Evo me! Pred oltar Tvoj — 19

Htio sam da budem — 31
Hosana — 9

Ima netko veći — 44
Ispod grana — 39
Izašli svi su — 33

Ja molim Ti se — 22
Ja sam obolio teško, Marijo, Majko moja — 26

Strana

Jutarnja šetnja — — — — — — — — — 39
Jutros sam prošao ulicom — — — — — — 12

Kad ophodi svrše — — — — — — — — 42
Kad se sve smiri — — — — — — — — — 29
Kako da Te zovem, Marijo il Majko — — — 11
K meni se svrati — — — — — — — — — 46

Marijo, Majko, svibanj je blizu — — — — 13
Mir — — — — — — — — — — — — 34
Mir miruje u daljini — — — — — — — 41
Moje je tijelo umorno (Molitva) — — — — 39
Molitva — — — — — — — — 3, 19, 47, (37)
Molitva za mrtvog mladića iz daljine — — — 35

Na ispovijed — — — — — — — — — — 12

Oče, Bože, Ti tek jesi — — — — — — — 8
Ostavite me vi, svi — — — — — — — — 49
O zaspite me, prekrijte me svega — — — — 17

Pjesma Mariji — — — — — — — — — 26
Poslije pričesti — — — — — — — — 16
Prikazanje — — — — — — — — — 21

Sunčano jutro — — — — — — — — — 48
Svibanj — — — — — — — — — — — 13

Ti, koji si sklopio cvijeću zlatne vlati — — — 46
Tko san mi žuđen namiče — — — — — — 38
Tvoje noći su utjeha — — — — — — — — 15
Tvoja volja moje ravna sne — — — — — — 32

Strana

U jesen — — — — — — — — — — — 27
Umoran sam, umoran — — — — — — — 40
U polumraku ja sam znao — — — — — — 45
Uskrsnuće — — — — — — — — — — 51
Ušutjele su stijene suncem polite — — — — 21
Utjeha — — — — — — — — — — — — 11
U veče — — — — — — — — — — — — 42
Uzdigosmo ruke blijede — — — — — — — 14

Vječna žrtva — — — — — — — — — — 45
Vjerujem u ono dijete — — — — — — — 44

Znam, da mi ništa nova donijet ne će — — — 28
Za tobom — — — — — — — — — — — 8

SADRŽAJ

Strana

Molitva (I A. M.) — — — — — — — 3
Za Tobom — — — — — — — — — — 7
Oče, Bože — — — — — — — — — — — 8
Hosana — — — — — — — — — — — 9
Utjeha — — — — — — — — — — — 11
Na ispovijed — — — — — — — — — — 12
Svibanj — — — — — — — — — — — 13
Uzdigosmo ruke blijede — — — — — — — 14
Tvoje noći — — — — — — — — — — 15
Poslije pričesti — — — — — — — — — 16
Ave Maria — — — — — — — — — — 17
Molitva — — — — — — — — — — — 19
Prikazanje — — — — — — — — — — 21
Ja molim Ti se — — — — — — — — — 22
Pjesma Mariji — — — — — — — — — 26
U jesen — — — — — — — — — — — 27
Znam — — — — — — — — — — — — 28
Smirenje — — — — — — — — — — — 29
Htio sam — — — — — — — — — — — 31
Tvoja volja — — — — — — — — — — 32
Izašli svi su — — — — — — — — — — 33

Strana

Mir — — — — — — — — — — — — 34
Molitva za mrtvog mladića u daljini — — 35
Moje je tijelo — — — — — — — — — — 37
Bog — — — — — — — — — — — — 38
Jutarnja šetnja — — — — — — — — — 39
Umoran sam — — — — — — — — — — 40
Mir miruje — — — — — — — — — — 41
U veče — — — — — — — — — — — 42
Ima netko — — — — — — — — — — — 43
Vjerujem — — — — — — — — — — — 44
Vječna žrtva — — — — — — — — — 45
K meni se vrati — — — — — — — — — 46
Molitva — — — — — — — — — — — 47
Sunčano jutro — — — — — — — — — 48
Ostavite me — — — — — — — — — — 49
Uskrsnuće — — — — — — — — — — 51

Napomena — — — — — — — — — — 57
Indeks naslova i prvih stihova — — — — — 59

ĐURO SUDETA RODIO SE 10. IV. 1903. U STAROJ PLOŠČICI KRAJ BJELOVARA. U ZAGREBU JE POLAZIO UČITELJSKU ŠKOLU, GDJE JE MATURIRAO 1922. OD 1923. RADI KAO UČITELJ U VIRJU, OD SRPNJA 1925. PA DO SVOJE PRERANE SMRTI LIJEČI SE OD TUBERKULOZE PO RAZNIM BOLNICAMA, TE UMRE 30. IV. 1927. [redacted]. ZA ŽIVOTA IZDAO JE DVIJE ZBIRKE PJESAMA „OSAMLJENIM STAZAMA“ (VIRJE 1924.) I „KUĆICE U DOLU“ (ZAGREB 1926.). POSLIJE SMRTI SU MU OBJAVLJENE PJESME „SUTONI“ (ZAGREB 1929.) PRIPOVIJETKA „MOR“ (ZAGREB 1930.) I PROBRANA DJELA (U UREDNIŠTVU DR. MATE UJEVIĆA) PJESME I. I II. I PROZA I. I II. (ZAGREB 1943.). POSLIJE RATA 1963. IZDALA JE MATICA HRVATSKA IZABRANE PJESME ĐURE SUDETE (UREDIO DRAGUTIN TADIJANOVIĆ).